

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P3314

[Total No. of Pages : 3

[5102]-Ext-51

M.A. (Part - I)

SANSKRIT (Paper - I)

(वाल्मीकिरामायणः किष्किन्धाकांड, शुकनासोपदेश)

(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
- 2) Figures to right indicate full marks.
उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

Q1) a) Translate into English or Marathi any two of the following : [10]

खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे इंग्रजीत अथवा मराठी भाषांतर करा.

- i) एष दात्यूहको हृष्टो रम्ये मां वननिझरे ।
प्रणदन्मन्मथाविष्टं शोचयिष्यति लक्ष्मण ॥
श्रुत्वैतस्य पुरा शब्दमाश्रमस्था मम प्रिया ।
मामाहूय प्रमुदिता परमं प्रत्यनन्दत ॥
- ii) सिंहविप्रेक्षितौ वीरौ महाबलपराक्रमौ ।
शक्रचापनिभे चापे गृहीत्वा शत्रुनाशनौ ॥
श्रीमन्तौ रूपसंपन्नो वृषभश्रेष्ठविक्रमौ ।
हस्तिहस्तोपमभुजौ द्युतिमन्तौ नरर्षभौ ॥
- iii) हत्वा बाणेन काकुत्स्थ मामिहानपराधिनम् ।
किं वक्ष्यसि सतां मध्ये कर्म कृत्वा जुगुप्सितम् ॥
राजहा ब्रह्महा गोघ्नचोरः प्राणविधे रतः ।
नास्तिकः परिवेत्ता च सर्वे नियगामिनः ॥

P.T.O.

b) Translate into English or Marathi any two of the following [10]

खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे इंग्रजीत अथवा मराठीत भाषांतर करा.

- i) यौवनारम्भे च प्रायः शास्त्रजलप्रक्षालननिर्मलापि कालुष्यमुपयाति बुद्धिः। अनुज्झितधवलतापि सरागैव भवति यूनां दृष्टिः । अपहरति च वात्येव शुष्कपत्रं समुद्भूतरजोभ्रान्तिरतिदूरम् । आत्मेच्छया यौवनसमये पुरुषं प्रकृतिः ।
- ii) अभिषेकसमय एवैषा मङ्गलकलशजलैखि प्रक्षाल्यते
दाक्षिण्यम् अग्निकार्यधूमेनेव मलिनीक्रियते हृदयम् ।
पुरोहित कुशाग्रसम्मार्जनीभिरिवापनीयते क्षान्तिः ।
उष्णीषपहबन्धेनेवावच्छादयते जरागमनस्मरणम् ।
आतपत्रमण्डलेनेवापवार्यते परलोकदर्शनम् ।
- iii) अनर्थकायासान्तरितविषयोपभोगसुखमित्युपहसन्ति विद्वज्जनम्,
जरावैक्लव्यप्रलपितमिति पश्यन्ति वृद्धजनोपदेशम्,
आत्मप्रज्ञापरिभव इत्यसूयन्ति सचिवोपदेशाय, कुप्यन्ति हितवादिने ।

Q2) a) Explain with reference to context any two of the following. [10]

खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे संदर्भासह स्पष्टीकरण करा.

- i) मां हि शोकसमाक्रान्तं सन्तापयति मन्मथः ।
- ii) सिद्ध्यन्ति हि कथं तस्य कार्याणां गतयोऽनघ ।
- iii) त्वं वयस्योऽसि हृदये मे एकं दुखं च नौ ।

b) Explain with reference to context any two of the following : [10]

खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण द्या.

- i) भवादृशा एव उपदेशानां भाजनानि भवन्ति ।
- ii) प्रयत्नवन्तमपि पुरुषम् इयं दुर्विनीता लक्ष्मीः खलकिरोति।
- iii) सर्वाविनयानामेकैकमप्येषामायतनम् । किमुत समवायः ।

Q3) Explain an importance of किष्किन्धाकांड in the रामायण [20]
रामायणातील किष्किन्धाकांडाचे महत्व स्पष्ट करा.

OR

Appreciate a dialogue between राम and लक्ष्मण in the 1st canto of किष्किन्धाकांड पहिल्या सर्गात आलेल्या राम आणि लक्ष्मण यातील संवादाचे रसग्रहण करा.

Q4) Discuss style of बाणभट्ट with reference to शुकनासोपदेश. [20]
शुकनासोपदेशाच्या आधारे बाणभट्टाच्या लेखनशैलीविषयी चर्चा करा.

OR

Critically appreciate an advice of शुक नास to चंद्रापीड
शुकनासाने चंद्रापीडास केलेल्या उपदेशाचे विवेचक रसग्रहण करा.

Q5) Write critical notes on any two of the following: [20]
खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर विवेचक टीपा लिहा.

- i) Dialogue between हनुमान लक्ष्मण
हनुमान् – लक्ष्मण संवाद
- ii) Description of वसन्त
वसन्तकाल वर्णन
- iii) लक्ष्मीमदः ।

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P3315

[Total No. of Pages : 3

[5102]Ext.-52

M.A. (Part - I)

SANSKRIT (संस्कृत) (General)

1.2 : वेद – ऋग्वेद, अथर्ववेद, निरुक्त, वैदिक वाङ्मयाचा इतिहास
(2013 Pattern)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 100

सूचनाएँ :- सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

Q1) Attempt annotated translation in to English or Marathi. (Any four)[20]

इंग्रजीत अथवा मराठीत सटीप भाषांतर करा. (कोणतेही चार)

- i) वी॒ळुप॑त्तम॒भिरा॑शु॒हेम॑भिर्वा॒ दे॒वानां॑ वा जु॒तिभिः॑ शाश॑दाना ।
तद्रा॑स॒भो ना॑सत्या स॒हस्र॑मा॒जा य॒मस्ये॑ प्र॒धने॑ जिगाय ॥
- ii) व॒यमु॑त्वा पथ॒स्पते॑ रथं॒ न वाज॑सातये ।
धि॒ये पू॑षन्नयु॒ज्महि॑ ॥
- iii) इ॒दं क॒वेरा॑दि॒त्यस्य॑ स्व॒राजो॑ विश्वा॒नि स॒न्त्यभ्य॑स्तु म॒ह्या ।
अति॑ यो म॒न्द्रो य॒जथा॑य दे॒वः सु॒कीर्ति॑ भिक्षे॒ वरू॑णत्य॒ भूरेः॑ ॥
- iv) नाहं॑ वे॒द भ्रातृ॑त्वं नो स्व॑सृ॒त्वमिन्द्रो॑ विदुर॒ङ्गिर॑सश्च घो॒राः ।
गोका॑मा मे अ॒च्छद॑य॒न्य दाय॑मपात॒ इत॑ पणयो॒ वरी॑यः ॥
- v) ओको॑ अस्य॒ मूज॑वन्त॒ ओको॑ अस्य महावृ॒षाः ।
याव॑ज्जा॒त स्त॑क्मं॒स्तावा॑नसि॒ बल्हिके॑षु न्योच॒रः ॥
- vi) आ वा॑त वाहि भेष॒जं वि वा॑त वाहि॒ यद् रपः॑ ।
त्वं हि विश्व॑भेषज॒ दे॒वानां॑ दू॒त ई॒यसे॑ ॥३॥

P.T.O.

Q2) Appreciate critically विश्वामित्र-नदी संवादसूक्त विश्वामित्र-नदीसंवादसूक्ताचे विवेचक रसग्रहण करा. [20]

OR/किंवा

‘दुंदुभि’ सूक्ताचे विवेचक रसग्रहण करा.

Attempt critical appreciation of ‘दुंदुभि’। hymn.

Q3) Write short notes on any four of the following: [20]

पुढीलपैकी कोणत्याही चार विषयांवर संक्षिप्त टीपा लिहा.

- i) पुत्रमहिमा in the ऐतरेय ब्राह्मण
ऐतरेय ब्राह्मणात वर्णन केलेला पुत्र महिमा
- ii) Constellations and their characteristics described in the तैत्तिरीय ब्राह्मणात
तैत्तिरीय ब्राह्मणात वर्णन केलेली नक्षत्रे आणि त्यांची वैशिष्ट्ये
- iii) याज्ञवल्क्य-मैत्रेयी
- iv) उमा हैमवती
- v) Advise of इन्द्र to रोहित
इन्द्राने रोहिताला केलेला उपदेश
- vi) ब्रह्दारण्याको पनिषदातील आत्मन् संकल्पना
Concept of आत्मन् in ब्रह्दारण्यकोपनिषद्

Q4) Explain with reference to context any four of the following. [20]

पुढीलपैकी कोणत्याही चार वाक्यांचे ससन्दर्भ स्पष्टीकरण द्या.

- i) मूर्तं सत्त्वभूतं सत्त्वनामभिः
- ii) तत्र चतुष्ट्वं नोपपद्यते ।
- iii) वर्धते इति स्वाङ्गाभ्युच्चयम् ।
- iv) अथापि वर्णलोपो भवति ।
- v) अथापि प्रकृतयः एव एकेषु भाष्यन्ते ।
- 6) दण्डः ददतेः धारयति कर्मणः ।

Q5)

Write short notes on any four of the following:

[20]

पुढीलपैकी कोणत्याही चार विषयांवर संक्षिप्त टीपा लिहा.

- i) मंडल Arrangement of the ऋग्वेद
ऋग्वेदाची मंडलरचना
- ii) Dialogue hymns of the ऋग्वेद
ऋग्वेदातील संवादसूक्ते
- iii) अथर्ववेदातील विषयवैविध्य
Variety of subjects in the अथर्ववेद
- iv) Five parts of a सामन्
सामाचे पाच भाग
- v) यजुर्वेदाच्या शाखा
Branches of यजुर्वेद
- vi) आरण्यक संज्ञा

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P3316

[Total No. of Pages :10

[5102]Ext.-53

M.A. (Part - I)

SANSKRIT (संस्कृत)

(Paper - 3) (Group - A) साहित्य

अभिज्ञानशाकुन्तलम्, शिशुपालवधम् (3,4 सर्ग)

(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Q1) a) Translate any two of the following into English or Marathi. [10]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे इंग्रजी किंवा मराठीत भाषांतर करा.

- i) पृष्ठा जनेन समदुःखसमेन बाला
नेयं न वक्ष्यति मनोगतमाधिहेतुम् ।
दृष्टो विवृत्य बहुशोऽप्यनया सतृष्ण –
मत्रान्तरे श्रवणकातरतां गतोऽस्मि ॥
- ii) सायंतने सवन कर्मणि संप्रवृत्ते
वेदीं हुताशनवतीं परितः प्रकीर्णाः ।
छायाश्चरन्ति बहुधा भयमादधानाः
संध्यापयोदकपिशाः पिशिताशनानाम् ॥
- iii) भवन्ति नम्रास्तखः फलोद्गर्मे –
नवाम्बुभिर्दुरविलम्बिनो घनाः ।
अनुद्धताः सत्पुरूषाः समृद्धिभिः
स्वभाव एवैष परोपकारिणाम् ॥

P.T.O.

- b) Explain with reference to the context any two of the following. [10]
पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा.
i) सतां हि सन्देहपदेषु वस्तुषु प्रमाणमन्तः करण प्रवृत्तयः ।
ii) धन्यास्तदङ्गरजसा मलिनीभवन्ति ।
iii) वशिनां हि परपरिग्रह संश्लेषपराङ्मुखी वृत्तिः ।

Q2) a) Critically appreciate IInd or IVth act of the शाकुन्तलम्. [20]
शाकुन्तलाच्या दुसऱ्या किंवा चौथ्या अंकाचे चिकित्सक रसग्रहण करा.

- b) Write critical paragraph on any one of the following. [10]
पुढीलपैकी कोणत्याही एकावर विवेचक टीप लिहा.
i) Nature in the first 3 Act of शाकुन्तलम्
शाकुन्तलाच्या पहिल्या तीन अंकातील निसर्ग
ii) Episode of fisherman
धीवरवृत्तांत

Q3) a) Translate into English or Marathi any two of the following. [10]
पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे इंग्रजी किंवा मराठीत भाषांतर करा.

- i) वणिक्वथे पूगकृतानि यत्र भ्रमागतैरम्बुभिरम्बुराशिः ।
लोलैरलोलद्युतिभाञ्जि मुष्णन् रत्नानि रत्नाकरतामवाप ॥
ii) तमागतं वीक्ष्य युगान्तबन्धुमुत्सङ्गशय्याशयमम्बुराशिः ।
प्रत्युज्जगामेव गुरुप्रमोदप्रसारितोत्तुङ्गतरङ्ग बाहुः ॥
ii) यत्राधिरूढेन महीरूहोच्चैरून्निद्रपुष्पाक्षिसहस्र भाजा ।
सुराधिपाधिष्ठित हस्तिमल्ललीलां दधौ राजतगण्ड शैलः ॥

- b) Explain with reference to the context any two of the following. [10]
पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा.
i) वहति गिरिरयं विलम्बिघण्टाद्वयपरिवारित वारणेन्द्र लीलाम् ।
ii) अचेष्टताष्टापद भूमिरेणुः पदाहतो यत्सदृशं गरिम्णः ।
iii) अनेकधातुच्छुरिताश्मराशेर्गोवर्धनस्याकृतिरन्वकारि ।

Q4) a) Write an essay on श्रीकृष्णयात्रावर्णनम् [20]
श्रीकृष्णयात्रावर्णनम् या विषयावर निबंध लिहा.

OR/किंवा

Write in detail about माघे सन्ति त्रयो गुणाः ।
'माघे सन्ति त्रयो गुणाः'। या विषयावर सविस्तर लिहा.

b) Write critical note on any one of the following. [10]

पुढीलपैकी कोणत्याही एकावर विवेचक टीप लिहा.

i) रैवतकवर्णनम्

ii) Sources of शिशुपालवधम्

शिशुपालवधाचे मूलाधार

Total No. of Questions : 5]

P3316

[5102]Ext.-53

M.A. (Part - I)

SANSKRIT

Vedanta (Group - B)

Mandukyopanishad with Gaudapada Karika and

Brahmasutra Shankarbhasha (1.1.1-4, 12-19)

(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Q1) a) Translate with explanatory notes into English or Marathi any two of the following verses. [10]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोन कारिकांचे मराठी किंवा इंग्रजी मध्ये विवेचक टीपासह भाषांतर करा.

- i) त्रिषु धामसु यद्भोज्यं भोक्ता यश्च प्रकीर्तितः ।
वेदैतदुभयं यस्तु स भुञ्जानो न लिप्यते ॥
- ii) प्रपञ्चो यदि विद्येत निवर्तेत न संशयः ।
मायामात्रमिदं द्वैतमद्वैतं परमार्थतः ॥
- iii) यथा भवति बालानां गगनं मलिनं मलैः ।
तथा भवत्यबुद्धानामात्मापि मलिनो मलैः ॥

b) Translate with explanatory notes into English or Marathi any two of the following Paragraphs. [10]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोन उताऱ्यांचे मराठी किंवा इंग्रजीमध्ये भाषांतर करा.

- i) न हीन्द्रियाण्यनुपादाय प्रत्यक्षादिव्यवहारः सम्भवति न चाधिष्ठानमन्तरेणेन्द्रियाणां व्यवहारः सम्भवति। न च अनध्यस्तात्मभावेन देहेन कश्चित् व्याप्रियते। न चैतस्मिन् सर्वस्मिन्नसति असङ्गस्यात्मनः प्रमातृत्वमुपपद्यते । न च प्रमातृत्वमन्तरेण प्रमाणप्रवृत्तिरस्ति।

- ii) इह तु भूतं ब्रह्म जिज्ञास्यं नित्यत्वान्न पुरुषव्यापारतन्त्रम् चोदनाप्रवृत्तिभेदाच्च। या हि चोदना धर्मस्य लक्षणं सा स्वविषये नियुञ्जानैव पुरुषमवबोधयति । ब्रह्मचोदना तु पुरुषमवबोधयत्येव केवलं, अवबोधस्य चोदनाऽजन्यत्वान्न पुरुषोऽवबोधे नियुज्यते ।
- iii) शारीरं वाचिकं मानसं च कर्म श्रुतिस्मृतिसिद्धं धर्माख्यं यद्विषया जिज्ञासा 'अथातो धर्मजिज्ञासा' इति सूत्रिता । अधर्मोऽपि हिंसादिः प्रतिषेधचोदनालक्षणत्वात् जिज्ञास्यः परिहाराय । तयोश्चोदनालक्षणयोरर्थानर्थयोर्धर्माधर्मयोः फले प्रत्यक्षे सुखदुःखे शरीरवाङ्मनोभिरेवोपभुज्यमाने विषयेन्द्रियसंयोगजन्ये बह्वादि स्थावरान्तेषु प्रसिद्धे ।

Q2) a) Explain with reference to the content any two of the following : [10]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे संदर्भासहित स्पष्टीकरण करा.

- i) उपदेशादयं वादो ज्ञाते द्वैतं न विद्यते ।
- ii) तथा विश्वमिदं दृष्टं वेदान्तेषु विचक्षणैः ।
- iii) न च भूतादभूतस्य सम्भवीऽस्ति कथञ्चन ।

b) Explain with reference to the content any two of the following. [10]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे संदर्भासहित स्पष्टीकरण करा.

- i) अध्यासो नाम अतस्मिंस्तद्बुद्धिरित्यवोचाम ।
- ii) जन्मनश्चादित्वं श्रुतिनिर्देशापेक्षं वस्तुवृत्तापेक्षं च ।
- iii) तस्मात् प्राचुर्यार्थेऽपि मयरः संभवादानन्दमयः पर खात्मा ।

Q3) Explain the nature of 'आत्मन्' according to Gaudapada's Karikas. [20]

गौडपादांच्या कारिकेनुसार आत्म्याचे स्वरूप स्पष्ट करा.

OR/किंवा

Explain 'अद्वैतप्रकरण' of Gaudapada's Karika.

गौडपादकारिकेतील 'अद्वैतप्रकरण' स्पष्ट करा.

Q4) Explain the nature of 'ब्रह्मन्' according to Shankaracharya's Brahmasutra Bhashyam. [20]

शंकराचार्यांच्या ब्रह्मसूत्रभाष्यानुसार ब्रह्मस्वरूपाचे वर्णन करा.

OR/किंवा

Explain Shankaracharya's interpretation of 'आनन्दमयाधिकरणम्'
'आनन्दमयाधिकरणावरील' शांकरभाष्याचे विवेचन करा.

Q5) Write short notes on any four of the following. [20]

पुढीलपैकी कोणत्याही चारांवर टीपा लिहा.

- i) माण्डूक्योपनिषद्
- ii) गौडपादाचार्यः
- iii) वैतथ्यप्रकरणम्
- iv) शास्त्रयोनित्वात् सूत्रम्
- v) मोक्षः
- vi) ब्रह्मजिज्ञासा

Total No. of Questions : 5]

P3316

[5102]Ext.-53

M.A. (Part - I)

SANSKRIT

Grammar (Group - C) (Paper - III)

i) अष्टाध्यायी (3.2.1-188) सिद्धान्तकौमुदी (अजन्तपुल्लिंग)

ii) व्याकरणमहाभाष्य (पस्पशाह्निक), परमलघुमञ्जूषा (कारकार्थ)

(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Q1) Explain fully any five of the following

[25]

पुढीलपैकी कोणतेही पाच पूर्ण स्पष्ट करा.

- i) अर्थवदधातुरप्रत्ययः प्रातिपदिकम् ।
- ii) न विभक्तौ तुस्माः ।
- iii) सप्तम्यां जनेः डः ।
- iv) हरतेरनुद्यमनेऽच् ।
- v) वर्तमाने लट् ।
- vi) बहुलं छन्दसि ।
- vii) तेऽसुराः हेलयो हेलय इति कृत्वा पराबभूकः ।
- viii) अभिव्यापकातिरिक्तं गौणमधिकरणमिति बोध्यम् ।
- ix) तुरीयं वाचो मनुष्या वदन्ति ।
- x) क्वचिदुत्सर्गः कर्तव्यः क्वचिदपवादः ।

Q2) Explain the methods of study of grammer as depicted in पस्पशाह्निक. [15]

पस्पशाह्निकात वर्णिल्यानुसार व्याकरणशास्त्राच्या अध्ययनपध्दतीबद्दल स्पष्टीकरण करा.

OR/किंवा

Discuss fully व्याकरणप्रयोजनानि according to Patanjali.

पतंजलीनुसार व्याकरणप्रयोजनांची पूर्ण चर्चा करा.

Q3) Write detailed notes on any two of the following:

[20]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर सविस्तर टीपा लिहा.

- i) कारकविभक्तिः
- ii) अधिकरणकारकत्वम्
- iii) करणत्वम्
- iv) अपादानकारकत्वम्

Q4) Write short notes on any five of the following

[20]

पुढीलपैकी कोणत्याही पाच संक्षिप्त टीपा लिहा.

- i) अपृक्तम्
- ii) घिसंज्ञा
- iii) गितप्रत्ययाः
- iv) सर्वनामानि
- v) सिद्धान्तकौमुदी
- vi) अष्टाध्यायी
- vii) सखिसंज्ञा
- viii) प्रातिपदिकम्
- ix) पदसंज्ञा

Q5) Recognize the forms quoting relevant rules of Panini (any five)

[20]

पुढीलपैकी कोणतीही पाच रूपे योग्य ती पाणिनिसूत्रे उद्धृत करून स्पष्ट करा.

कर्मकरः, भारहारः, गोसंदायः, गोदः, हरिम्ः, रामेण, सर्वेभ्यः, रामाभ्याम्, प्रियंवदः हरिषु

Total No. of Questions : 5]

P3316

[5102]Ext.-53

M.A. (Part - I)

SANSKRIT

Veda (Group - D)

ऋग्वेद, अथर्ववेद, ऋग्भाष्यभूमिका, वैदिक व्याकरण

(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Q1) Translate with notes into English or Marathi. (any four) [20]

इंग्रजीत अथवा मराठीत सटीप भाषांतर करा. (कोणतेही चार)

- i) तवाग्ने होत्रं तव पोत्रमृत्वियं तव नेष्टं त्वमग्निहतायतः ।
तव प्रशास्त्रं त्वमध्वरीयसि ब्रह्मा चासि गृहपतिश्च नो दमे ॥
- ii) यज्ञेन वर्धत जातवेदसमग्निं यजध्वं हविषा तना गिरा ।
समिधानं सुप्रयसं स्वर्णरं द्युक्षं होतारं वृजनैषु धूर्षदम् ।
- iii) समिद्धो अग्निर्निहितः पृथिव्यां प्रत्यङ् विश्वानि शुर्वनान्यस्थात् ।
होता पावकः प्रदिवः सुमेधा देवो देवान्यजत्व गिरहन् ॥
- iv) तव स्याम पुरूवीरस्य शर्मन्नुरूशंसस्य वरूण प्रणेतः ।
यूयं नः पुत्रा अदितेरदब्धा अभिक्षमध्वं युज्याय देवाः ॥
- v) बृहन्नेषामधिष्ठाता अन्तिकादिव पश्यति ।
यस्तायन्मन्यते चरन्त्सवर्गं देवा इदं विदुः ॥
- vi) इदं जनासो विदथ महद् ब्रह्म वदिष्यति ।
न तत् पृथिव्यां नो दिवि येन प्राणन्ति वीरूधः ॥
- vii) यस्तिष्ठेति चरति यश्च वञ्चति यो निलायं चरति यः प्रतङ्कम् ।
द्वौ सनिषद्य यन्मन्त्रयते राजा तद् वेद वरूणस्तृतीयः ।

Q2) Write an essay on व्रात्य^s. [20]
व्रात्यांवर निबंध लिहा.

OR/किंवा

Write an essay on the contents of the अथर्ववेद.
'अथर्ववेदाचा आशय' या विषयावर निबंध लिहा.

Q3) Write critical notes on any two of the following. [20]
विवेचक टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

- i) Āpri hymus आप्री सूक्ते
- ii) गृत्समद
- iii) अभिचार rites in the अथर्ववेद
अथर्ववेदातील अभिचार विधि
- iv) ऋत Concept in the Vedic Literature
वैदिक वाङ्मयातील ऋत संकल्पना

Q4) Explain with reference to context any four of the following. [20]
ससंदर्भ स्पष्टीकरण द्या. (कोणतेही चार)

- i) यत्कटाक्षेण तद्रूपं दधत् बुक्कमहीपतिः ।
आदिशन्माधवाचार्यं वेदार्थस्य प्रकाशने ॥
- ii) ऋग्वेदस्य प्राथम्येन सर्वत्राम्नातत्वात् तद्व्याख्यानम् आदौ युक्तम् ।
- iii) यज्ञस्य मात्रां विमिमीत उ त्वः ।
- iv) लक्षण प्रमाणाभ्यां हि वस्तुसिद्धिः ।
- v) तत्र मन्त्राः केचिदबोधकाः ।
- vi) विद्या ह वै ब्राह्मणमाजगाम गोपाय मा शेवधिष्टेऽहमस्मि ।

Q5) Write short notes on any four of the following: [20]
पुढीलपैकी कोणत्याही चार विषयांवर संक्षिप्त टीपा लिहा.

- i) Peculiarities of vedic Sandhis
वैदिक संधींची वैशिष्ट्ये
- ii) Peculiarities of Vedic verbal foras
वैदिक धातुरूपांची वैशिष्ट्ये
- iii) देवता द्वंद्व समास
- iv) Vedic Accents
वैदिक स्वराघात
- v) पदपाठ

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P3317

[Total No. of Pages : 2

[5102]Ext.-54

M.A. (Part - I)

SANSKRIT (संस्कृत) (Paper - IV)

सिद्धान्तकौमुदी-(कारक), भाषाशास्त्राची मूलतत्त्वे आणि संस्कृत निबंध
(2013 पॅटर्न)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

प्रश्न 1) Explain fully any four from the following:

[20]

पुढीलपैकी कोणत्याही चारांचे पूर्ण स्पष्टीकरण करा.

- i) अकथितं च ।
- ii) कृत्यानां कर्तरि वा ।
- iii) षष्ठी शेषे ।
- iv) कर्तृकरणयोस्तृतीया ।
- v) प्रातिपदिकार्थ लिङ्गपरिमाणवचनमात्रे प्रथमा ।
- vi) गतिबुद्धि प्रत्यवसानार्थ शब्दकर्माक काणामणि कर्ता स गौ ।

प्रश्न 2) Explain संप्रदानकारक or अधिकरणकारक as described in Siddhantakaumudi.

[12]

सिद्धान्तकौमुदीत वर्णिल्यानुसार संप्रदानकारक किंवा अधिकरणकारक स्पष्ट करा.

P.T.O.

प्रश्न 3) Write notes on any three of the following. [18]

पुढीलपैकी कोणत्याही तीन टीपा लिहा.

- i) द्वितीया विभक्तिः
- ii) कर्मप्रवचनीयाः
- iii) अपादानकारकम्
- iv) उपपदविभक्तिः कारकविभक्तिश्च
- v) करणकारकम्

प्रश्न 4) Explain the contribution of Ancient Indian to Phonetics. [20]

प्राचीन भारताने खनविज्ञानाला दिलेले योगदान स्पष्ट करा.

OR/किंवा

Define what is language & explain the morphology.

भाषा म्हणजे काय हे सांगून पदशास्त्र स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) A) Write note on any two of the following. [20]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा.

- i) Accent बलाघात
- ii) Dravidian language family
द्राविडी भाषाकुळ
- iii) Palatal alphabets
तालव्यवर्ण

B) Write an essay in Sanskrit on any one of the following. [10]

पुढीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर संस्कृतमधून निबंध लिहा.

- i) देशाटनस्य महत्त्वम् ।
- ii) मम प्रियः ऋतुः ।

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

P3319

[5102]Ext.-56

[Total No. of Pages : 3

M.A. (Part - II)

SANSKRIT (Paper - 2.2)

शास्त्रीय वाङ्मयाचा परिचय आणि अर्थसंग्रह
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks :100

प्रश्न 1) Translate the following passages into English or Marathi any 4. [16]

पुढील परिच्छेदांचे मराठी किंवा इंग्रजीत भाषान्तर करा - कोणतेही चार.

i) प्राणादिः कथितो मूर्तस्त्रुट्याद्योऽमूर्तसंज्ञकः। षड्भिः प्राणैर्विनाडी स्यात्तषष्ट्या नाडिका समृता ॥

नाडीषष्ट्या तु नाक्षत्रमहोरात्रं प्रकीर्तितम् । तत्रिंशता भवेन्मासः सावनोऽर्कोदयैस्तथा ॥

ii) अन्नं जगत : प्राणाः प्रावृट्कालस्य चान्नमायतम् । यस्मादतः परीक्ष्य : प्रावृट्कालः प्रयत्नेन ॥

तल्लक्षणानि मुनिभिर्यानि निबद्धानि तानि दृष्ट् वेदम् । क्रि यते गर्गपराशरकाश्यपवज्रादिरचितानि ॥

iii) प्राग्गतित्वमतस्तेषां भगणैःप्रत्यहं गतिः। परिणाहवशाद्भिन्ना तद्गशाद्भानि भुञ्जते ।

शीघ्रगतास्तान्यथाल्पेन कालेन महताल्पगः। तेषां तु परिवर्तेन पौष्णान्ते भगणः स्मृतः॥

iv) अन्यदेवंविधं वस्तु निन्दितं वस्तु निन्दितं वस्तुपाठकैः। बहुप्रवेशमार्गं च मार्गविद्धं गर्हितम्॥

यत् कर्मा विहितं मोहादेवम्भूते तु वस्तुनि। तन्महादोषहेतुः स्यात्सर्वथा तद्विर्वर्जयेत्॥

v) येषामाद्यन्तयोरेकः स्वरस्ते स्थायिवर्णगाः। प्रसन्नादिः प्रसन्नान्तः प्रसन्नाद्यन्तसंज्ञकः।

ततः प्रसन्नमध्यः स्यात्पञ्जमः क्रमरेचितः। प्रस्तारोऽथ प्रसादः स्यात्सप्तैते स्थायिनि स्थिता ॥

vi) गुणकैर्यवधूमैस्तथान्यैरपि पोषणैः। वाहाः क्वचिन्न सीदन्ति सांयप्रातश्च चारणात् ।

गोशाला सुदृढा यस्य शुचिर्गोमयवर्जिता । तस्य वाहा विवर्धन्ते पोषणैरपि वर्जिताः॥

P.T.O.

प्रश्न 2) Explain the following sentences with reference to context - any 4 [20]

ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा (कोणतेही चार)

- i) मन्द्र : प्रकरणेऽत्र स्यान्मूर्च्छनाप्रथमस्वरः।
- ii) अहन आदौ परीक्षेत तं कूपं स्थपतिर्बुधः।
- iii) अतः कालं प्रसंख्याय संख्यामेकत्र पिण्डयेत्।
- iv) विना सारेण यद्दान्यं वर्धते फलवर्जितम्।
- v) अवरोहक्रमादेते द्वादशाप्यवरोहिणि।
- vi) भवन्ति शशिनो मासा : सूर्येन्दुभगणान्तरम्।

प्रश्न 3) Write in brief about बृहत्संहिता and explain the concept 'मेघगर्भलक्षण' of according to this text. [14]

बृहत्संहिता ह्या ग्रंथाविषयी थोडक्यात माहिती देवून त्यानुसार 'मेघगर्भलक्षण' ही संकल्पना स्पष्ट करा.

OR/किंवा

Write a note on the subject matter of the वर्णालङ्कारप्रकरण from संगीतरत्नाकर. संगीतरत्नाकरामधील वर्णालङ्कार -प्रकरणाच्या वर्णविषयावर एक टीप लिहा.

प्रश्न 4) Explain full any three of the following: [15]

पुढीलपैकी कोणत्याही तिहींचे पूर्ण स्पष्टीकरण करा.

- i) सेयं श्रुति : लिङादिभ्यः प्रबला।
- ii) भोजनादौ अतिव्याप्तिवारणाय वेदप्रतिपाद्यः।
- iii) प्रयोग प्राशुभाव बोधकोविधिः प्रयोगविधिः।
- iv) प्रमाणान्तरविरोधे सत्यर्थवादो गुणवादः ।
- v) प्रयोग समवेतार्थ स्मारका मन्त्राः।

प्रश्न 5) Write short notes on any three of the following:

[15]

पुढीलपैकी कोणत्याही तिहींचे संक्षिप्त टीपा लिहा.

- i) वाक्यप्रमाणम् ।
- ii) मत्त्वर्थलक्षणाभयम् ।
- iii) सन्दंशः ।
- iv) समाख्या प्रमाणम् ।
- v) उत्पत्तिविधिः।

प्रश्न 6) Write critical paragraphs on any two of the following:

[20]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर विवेचक परिच्छेद लिहा.

- i) अर्थवादः ।
- ii) शाब्दीभावना ।
- iii) प्रयोगविधिः ।
- iv) मन्त्रस्वरूपम् ।

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P3320

[5102]Ext.-57

[Total No. of Pages : 9

M.A. (Part - II)

SANSKRIT

Sahity A-Champurāmāyana-Bal & Ayodhykānda
Introduction of Sahityashastra (Paper - III)

चम्पूरामायणम्-बाल व अयोध्या काण्ड आणि साहित्यशास्त्राचा परिचय
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks :100

Instructions in Candidates:

- 1) All questions are compulsory.
सूचना : सर्व प्रश्न अनिवार्य आहे.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

Q.1) a) Translate into English or Marathi any two of the following: [10]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोन श्लोकांचे इंग्रजीत किंवा मराठीत भाषांतर करा.

- i) योगेन लभ्यो यः पुंसां संसारापेतचेतसाम्।
नियोगेन पितुः सोऽयं राम : कौशिकमन्वगात्।
तत्र सत्रं परित्रातुं विश्वामित्रो महामुनिः।
सौमित्रिसहितं रामं नयन्नयमवोचत॥
- ii) रामानुसारसनिर्गतपौरवर्गा
संस्थानमात्रगृहचत्वरराजमार्गा।
निर्मुक्त भोगभुजगत्वगिव क्षणेन
लहवी बभूव रघुपुंगवराजधानी॥
- iii) त्रैविध्यं श्रूयतां वत्स सरितस्त्रिदिवौकसाम्।
येथोक्तं हव्यमश्नत्या देवताय इवाध्वरे॥
पुरीमयोध्यामध्यास्त सावित्रः सागरो नृपः।
केशिनीसुमतिभ्यां च लङ्घितप्रथमाश्रमः॥

P.T.O.

- b) Explain with reference to context any two of the following: [10]
पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा.
i) नैवापमम्बु भरतेन न में प्रदेयम् ।
ii) एतौ मुनिः परिगृहम स्वां कृतिमपाठयत ।
iii) कापिले ज्वलने वीरा लेभिरे शलभोपमाम् ।

- Q.2) a) Critically appreciate Bālkand of Champurāmāyana. [20]
चम्पूरामायणातील बालकाण्डाचे चिकित्सक रसग्रहण करा.

OR/किंवा

Write an essay on the style of Bhoja. with the illustrations from चम्पूरामायणम्.

चम्पूरामायणाच्या आधारे भोजाची शैली यावर निबंध लिहा.

- b) Write critical notes on any one of the following: [10]
खालीलपैकी कोणत्याही एकावर समीक्षणात्मक टिपणे लिहा.
i) Character of Dasharatha दशरथाची व्यक्तिरेखा.
ii) Salient features of champu literature. चम्पूवाङ्मयाची ठळक वैशिष्ट्ये

- Q.3) Write an essay on स्थायीभाव according to भरत. [20]
भरतानुसार स्थायीभावर निबंध लिहा.

OR/किंवा

Write an essay on औचित्य संप्रदाय.

औचित्य संप्रदायावर निबंध लिहा.

- Q.4) Write an essay on भामह and his work. [20]
भामह व भामहाचे कार्य यावर निबंध लिहा.

OR/किंवा

Write an essay on 'रीति'. according to वामन.

वामनानुसार 'रीती' वर निबंध लिहा.

- Q.5) Write critical notes on any one of the following: [10]
खालीलपैकी कोणत्याही एकावर टीप लिहा.

- i) ध्वनिसंकल्पना
ii) अलङ्कारः

Total No. of Questions : 6]

P3320

[5102]Ext.-57
M.A. (Part - II)
SANSKRIT
Vedanta (Group-B)
पञ्चदशी (चित्रदीप प्रकरण)
सर्वदर्शनसंग्रह (चार्वाक, बौद्ध, जैन व पाशुपत)
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks :100

Q.1) A) Translate into English or Marathi any two of the following: **[10]**

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे इंग्रजी किंवा मराठीत भाषांतर करा.

- i) अस्ति ब्रह्मेति चेद्वेद परोक्षज्ञानमें व तत् ।
अहं ब्रह्मेति चेद्वेद साक्षात्कारः स उच्यते ॥
तत्साक्षात्कारसिद्धयर्थमात्मतत्त्वं विविच्यते ।
येनायं सर्वसंसारत् सद्य एव विमुच्यते ॥
- ii) भ्राम्यन्ते पण्डितमव्याः सर्वे लौकिकतैर्थिकाः ।
अनादृत्य श्रुतिं मौख्यात् केवलां युक्तिमाश्रिताः ॥
पूर्वापरपरामर्शविकलास्तत्र केचन ।
वाक्याभासान् स्वस्वपक्षे योजयन्त्यप्यलज्जया ॥
- iii) न निरूपयितुं शक्या विस्पष्टं भासते च या ।
सा मायेतींद्रजालादौ लोकाः संप्रतिपेदिरे ॥
स्पष्टं भाति जगच्चेदमशक्यं तन्निरूपणम् ।
मायामयं जगतस्मादीक्षस्वापक्षपाततः ॥

B) Explain any two of the following with reference to the content. [10]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण द्या.

- i) कूटवन्निर्विकारेण स्थितः कूटस्थ उच्यते ।
- ii) मायाबीजं तदेवैकं सुषुप्तावनुभूयते ।
- iii) यथेच्छं पिबतां द्वैतं तत्त्वं त्वद्वैतमेव हि ।

Q.2) Explain the concept of 'ईश्वर' according to चित्रदीप प्रकरण [16]

चित्रदीप प्रकरणानुसार ईश्वरसंकल्पना स्पष्ट करा.

OR/किंवा

Explain the theory of creation as described in पंचदशी.

पंचदशीमध्ये वर्णिलेली जगदुत्पत्तिची संकल्पना स्पष्ट करा.

Q.3) Write critical notes on any two of the following. [14]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर विवेचक टीपा लिहा.

- i) Contribution of shri Vidyananya to Advaita Philosophy.
श्री विद्यारण्यांचे अद्वैततत्त्वज्ञानामधील योगदान
- ii) Four states of परमात्मन्
परमात्म्याच्या चार अवस्था
- iii) Nature of अविद्या
अविद्येचे स्वरूप

Q.4) A) Translate with explanatory notes into English or Marathi any two of the following: [10]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे विवेचक टीपांसह भाषांतर करा.

- i) देहः स्थौल्यादियोगाच्च स एवात्मा न चापरः ।
मम देहोऽयमित्युक्तिः संभवैदौपचारिकी ॥
- ii) बौद्धानां सुगतो देवो विश्वं च क्षणभङ्गुरम् ।
आर्यसत्यारव्यया तत्त्वचतुष्टयमिदं क्रमात् ॥
- iii) सजातीयाः क्रमोत्पन्नाः प्रत्यासन्नाः परस्परम् ।
व्यक्तयस्तासु संतानः स चैक इति गीयते ॥

B) Explain with reference to the context any two of the following. [10]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा.

- i) दीक्षाकारिबलान्यष्टौ पञ्चकास्त्रीणि वृत्तयः ।
- ii) समुच्चयेन युक्तश्च सप्तमो भङ्ग उच्यते ।
- iii) भस्मीभूतस्य देहस्य पुनरागमनं कुतः।

Q.5) What is the contribution of चार्वाक to the Indian philosophy? [16]

भारतीय दर्शनांमध्ये चार्वाकाचे योगदान काय ?

OR/किंवा

Describe the concept of पुद्गल in Jaina dars'ana.

जैनदर्शनातील पुद्गल या संकल्पनेचे वर्णन करा.

Q.6) Write critical notes on any two of the following: [14]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर विवेचक टीपा लिहा.

- i) गुरुस्वरूप in पाशुपतदर्शन
- ii) भावनाचतुष्टय according to the बौद्ध दर्शन
बौद्धदर्शनानुसार भावनाचतुष्टय
- iii) सप्तभङ्गिनय

Total No. of Questions : 5]

P3320

[5102]Ext.-57
M.A. (Part - II)
SANSKRIT
Grammar Group - C (Paper - III)
सिद्धान्तकौमुदी - समास & भ्वादिप्रकरणम्
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks :100

-
- Q.1)** Explain full any four of the following: **[20]**
पुढीलपैकी कोणत्याही चारांचे पूर्ण स्पष्टीकरण करा.
i) सह सुपा
ii) गौस्त्रियोरूपसर्जनस्य
iii) अनेकमन्यपदार्थे
iv) चार्थे द्वन्द्वः
v) एकविभक्ति चापूर्वनिपाते
vi) अर्थ नपुंसकम्
vii) विशेषणं विशेष्येण बहुलम्
- Q.2)** Explain अव्ययीभावसमास OR द्वन्द्व समास according to सिद्धान्तकौमुदी **[16]**
सिद्धान्तकौमुदीनुसार अव्ययीभावसमास किंवा द्वन्द्व समास स्पष्ट करा.
- Q.3)** Write notes on any four of the following: **[20]**
पुढीलपैकी कोणत्याही चारांवर टीपा लिहा.
i) समासान्ताः
ii) तत्पुरुषसमासः
iii) लट् लकारः
iv) आत्मनेपदम्ः
v) सार्वधातुकप्रत्ययाः
vi) बहुव्रीहिसमासः

Q.4) Explain any four of the following: **[20]**

पुढीलपैकी कोणत्याही चारांचे स्पष्टीकरण करा.

- i) अतो दीर्घो यञि ।
- ii) पुगन्तलघूपधस्य च ।
- iii) सार्वधातुकमपित् ।
- iv) लुङ्लङ्लृक्ष्वडुदात्तः ।
- v) लिटस्तझयोरेशिरेच् ।
- vi) आर्धधातुकस्येड् वलादेः ।

Q.5) A) Explain any four samasas quoting relevant rules of panini and name them. **[12]**

पुढीलपैकी कोणतेही चार समास त्यांची नावे सांगून पाणिनीच्या योग्य सूत्रांसह स्पष्ट करा.

- i) पितरौ
- ii) हरिहरौ
- iii) निर्मक्षिकम्
- iv) पीताम्बरः
- v) हरियातः
- vi) द्वियमुनम्
- vii) पुरुषव्याघ्रः

B) Explain any four forms quoting relevant rules of Panini. **[12]**

पाणिनीची योग्य ती सूत्रे सांगून पुढीलपैकी कोणतेही चार रूपे स्पष्ट करा.

अभवत् , एधते, भवानि, भविष्यन्ति, बभूव, एधेरन्, एधिता

Total No. of Questions : 5]

P3320

[5102]Ext.-57
M.A. (Part - II)
SANSKRIT

2.3 वेद (Special) (Group - D)

शतपथ ब्राह्मण, आश्वलायन गृह्यसूत्र, पाणिनीया शिक्षा, आपस्तंब श्रौतसूत्र
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks :100

Q.1) Explain with reference to context any four of the following: **[20]**

पुढीलपैकी कोणत्याही चार वाक्यांचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण द्या.

- i) अवच्छितो हि वै पुरुषः ।
- ii) तस्मादाग्ना वैष्णव एकदशकपालः। पुरोडाशो भवति ।
- iii) त्रैककुदं भवति ।
- iv) अन्वेवैतदुच्यते नेतु हूयते ।
- v) सव्यं वा ऽ अग्रे मानुषे ऽ थैवं देवत्रा ।
- vi) तन्न सर्वं इवाभिप्रपद्येत ।

Q.2) Explain with reference to context any four of the following: **[20]**

पुढीलपैकी कोणत्याही चार वाक्यांचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण द्या.

- i) घोषवदादि अन्तः अन्तःस्थम् अभिनिष्ठानान्तम् द्वयक्षरम् ।
- ii) उक्तानि वैतानिकानि, गृह्याणि वक्ष्यामः।
- iii) चरितव्रताय मेधाजननं करोति ।
- iv) त्रयः पाकयज्ञाः।
- v) ब्रह्मा च धन्वन्तरियज्ञशूलगववर्जम् ।
- vi) दुर्विज्ञेयानि लक्षणानि ।

Q.3) Explain with reference to context any four of the following: [20]
पुढीलपैकी कोणत्याही चार वाक्यांचे ससन्दर्भ स्पष्टीकरण द्या.

- i) सोदीर्णो मूर्धन्यभिहतो वक्त्रमापद्य मारुतः ।
वर्णाञ्जनयते.....
- ii) उदात्तानुदात्तश्च स्वरितश्च स्वरास्त्रयः ।
- iii) गतिरष्टविधोष्मणः ।
- iv) षडेते पाठकाधमाः ।
- v) मन्त्रो हीनः स्वरतो वर्णतो वा मिथ्याप्रभुक्तो न तमर्शमाह ।
- vi) उदात्तमाख्याति वृषोऽङ्गुलीनां प्रदेशिनीमूल निविष्टमूर्धा ।

Q.4) Explain with reference to context any four of the following: [20]
पुढीलपैकी कोणत्याही चार वाक्यांचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण द्या.

- i) अपरेणाहवनीयं यजमानमात्रीमपरिमितां वा प्राचीं वेदिं करोति ।
- ii) प्रस्तरपाणिः संमृष्टान् परिधीन् परिदधाति ।
- iii) पञ्चदश सामिधेनीरन्वाह ।
- iv) त्रीन् यथर्षि मन्त्रकृतो वृणीते ।
- v) अस्तु श्रौषडित्याग्नीध्रो ऽ परेणोत्करं दक्षिणामुखस्तिष्ठन् स्फ्यं संमार्गांश्च धारयन् प्रत्याश्रावयति ।
- vi) जमदग्नीनां तु पञ्चावत्तम् ।

Q.5) Write short notes on any four of the following: [20]
पुढीलपैकी कोणत्याही चार विषयांवर संक्षिप्त टीपा लिहा.

- i) देवयजनम्
- ii) विवाहः
- iii) वर्णानां स्थानानि
- iv) वेदिनिर्माणम्
- v) श्रौतयागे ऋत्विजः
- vi) आधाराज्यभागौ

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P3321

[Total No. of Pages : 2

[5102]Ext.-58

M.A. (Part - II) (Semester - IV)

SANSKRIT (Paper - IV)

i) History of Sanskrit Literature

संस्कृत साहित्याचा इतिहास

ii) Panchakarma form Ayurved & Gherand Samhita
Shatkriya from Hatpradeepika

आयुर्वेदानुसार पंचकर्म व घेरंडसंहिता आणि हठप्रदीपिकेनुसार
षट्क्रिया

(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

सूचना :- 1) All questions are compulsory.

सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) Figures to the right indicate full marks.

उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

Q1) Write an essay on Bhasa's dramas.

[20]

भासाचे नाटकचक्र या विषयावर निबंध लिहा.

OR/किंवा

Write an exhaustive note on the भवभूति

भवभूति वर सविस्तर टीप लिहा.

Q2) a) Write an essay on champu kavya.

[20]

‘चम्पू काव्य’ यावर निबंध लिहा.

OR/किंवा

Appreciate नीतिशतकम्

‘नीतिशतकम्’चे रसग्रहण करा.

P.T.O.

b) Write critical paragraphs on any one of the following. [10]

पुढीलपैकी कोणत्याही एकावर विवेचक परिच्छेद लिहा.

i) पद्यवाङ्मयम्.

ii) दूतकाव्यम्.

Q3) Write an essay on स्वेदन [20]

‘स्वेदन’ यावर निबंध लिहा.

OR/किंवा

Write a detailed notes on लंघन – चिकित्सा.

लंघन – चिकित्सा यावर सविस्तर माहिती लिहा.

Q4) a) What is meant by नौलि ? fully explain it from हठप्रदीपिका & घेरण्डसंहिता [20]

नौलि म्हणजे काय ? हठप्रदीपिकेच्या व घेरण्डसंहितेच्या आधारे सविस्तर स्पष्ट करा.

OR/किंवा

What is meant by कपालभाति ? fully explain it from हठप्रदीपिका and घेरण्डसंहिता.

कपालभाति म्हणजे काय ते सांगून हठप्रदीपिका व घेरण्डसंहितेच्या आधारे सविस्तर स्पष्ट करा.

b) Write critical notes on any one of the following. [10]

खालील पैकी कोणत्याही एकावर समीक्षात्मक टीप लिहा.

i) अन्तर्धोति-क्रिया.

ii) रक्तमोक्षण.

२२२२२